

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	28 Medi 2026
Pwnc:	Diweddariad Archwilio Mewnol
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn gosod dyletswydd benodol ar y pwyllgor i oruchwyllo trefniadau archwilio mewnol y cyngor fel rhan o'i ddyletswyddau deddfwriaethol, dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. (3.4.8.10.1) Mae gofyn i'r pwyllgor ystyried y diweddariadau ar waith archwilio mewnol yn cynnwys canfyddiadau allweddol, materion sy'n achosi pryder, ymatebion rheolwyr a'r camau sydd wedi eu cymryd o ganlyniad i waith archwilio mewnol. Gofynnir i'r pwyllgor ystyried crynodebau o adroddiadau archwilio mewnol penodol fel y gofynnwyd, gan gynnwys effeithlonrwydd rheoliadau mewnol a bydd yn monitro gweithrediad camau a gytunwyd arnynt. (3.4.8.10.10) Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni gofynion y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (sector cyhoeddus y DU) newydd, sy'n cael eu mandadu o 1 Ebrill 2025 ac maent yn cynnwys Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) yr IIA a'r Nodyn Gweithredu: Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang sector cyhoeddus y DU a Chod Ymarfer CIPFA ar gyfer Llywodraethu Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol yn y DU. Mae hefyd yn cyd-fynd â'r arferion sy'n cael e hargymell ar gyfer goruchwyllo archwilio mewnol, fel y nodir yn Natganiad Sefyllfa CIPFA: Pwyllgorau Archwilio mewn Awdurdodau Lleol a'r Heddlu 2022.	

1. Cyflwyniad

- 1.1 Mae Safon 11.3 y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) yn gofyn i'r prif swyddog archwilio rannu canlyniadau gwasanaethau archwilio mewnol gyda'r bwrdd ac uwch reolwyr yn rheolaidd ac ar gyfer pob gweithgaredd. Yn ychwanegol at hyn, mae Safon 15.1 yn gofyn i'r prif swyddog archwilio rannu'r cyfathrebiad olaf gyda'r rheiny a all sicrhau bod y canlyniadau'r cael eu hystyried yn briodol.
- 1.2 Mae'r adroddiad hwn yn diweddarau'r pwyllgor, fel y mae'r sefyllfa ar 31 Awst 2026, ar yr archwiliadau a gwblhawyd ers y diweddariad diwethaf ar 30 Mehefin 2026, llwyth gwaith presennol archwilio mewnol a'n blaenoriaethau ar gyfer y tymor byr a chanolig wrth symud ymlaen.

2. Argymhelliad

- 2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystyried:
- canlyniad gweithgareddau Archwilio Mewnol,
 - y sicrwydd a ddarparwyd a'n
 - blaenoriaethau wrth symud ymlaen.

Diweddariad Archwilio Mewnol

Medi 2026

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS

Pennaeth Archwilio a Risg

Cynnwys

Cynnwys _____ 1

Crynodeb o Waith Sicrwydd a Gwblhawyd ers y Diweddariad Diwethaf ____ 1

Monitro Parhaus - Anfonebau Dyblyg _____ 2

Cronfa Wirfoddol Ysgol Gynradd _____ 2

Cyllid Gofal Cymdeithasol Oedolion: Asesiadau Ariannol - Gofal
 Preswyl a Nyrsio (Adroddiad Dilynol Cyntaf) _____ 3

Gwaith ar y Gweill _____ 3

Camau Gweithredu sy'n Weddill _____ 4

Blaenoriaethau _____ 4

Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig _____ 4

Blaenoriaethau yn y Tymor Hwyl _____ 4

Crynodeb o Waith Sicrwydd a Gwblhawyd ers y Diweddariad Diwethaf

Mae'r adran hon yn rhoi trosolwg o'r adroddiadau sicrwydd a gwblhawyd ers y cyfarfod ym mis Gorffennaf 2026, gan gynnwys y radd sicrwydd gyffredinol a nifer y materion, risgiau a chyfleoedd a godwyd.

Rydym wedi cwblhau tri ddarn o waith sicrwydd yn ystod y cyfnod, ac maent wedi'u crynhoi isod. Ceir trafodaeth fwy manwl arnynt yn ddiweddarach yn yr adroddiad:

Teitl	Lefel Sicrwydd	Critigol	Sylweddol	Cymedrol
Monitro Parhaus - Anfonebau Dyblyg	Rhesymol	0	0	0
Cronfa Wirfoddol Ysgol Gynradd	n/a	0	0	7
Cyllid Gofal Cymdeithasol Oedolion: Asesiadau Ariannol - Gofal Preswyl a Nyrsio (Adroddiad Dilynol Cyntaf)	Cyfyngedig	0	2	3

Monitro Parhaus - Anfonebau Dyblyg

Sicrwydd Rhesymol	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
	0	Cymedrol

Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:

A yw'r Cyngor wedi talu unrhyw anfonebau a oedd wedi cael eu talu'n barod, naill ai drwy dwyll neu mewn camgymeriad?

Cadarnhaodd ein hadolygiad bod y dulliau rheoli yn effeithiol er mwyn lleihau taliadau dyblyg.

Drwy brofi 71,000 o anfonebau gwerth £439 miliwn daethpwyd o hyd i 14 tâl dyblyg, gwerth £8,836, yn cynnwys un taliad dyblyg a oedd heb ei adnabod gwerth £2,040, ac mae trefniadau ar waith i adennill yr arian. Roedd gweddill y taliadau dyblyg wedi cael eu hadnabod gan y Tîm Taliadau a'r cyflenwyr. Yn dilyn gwiriadau pellach cafodd pariadau tebyg eu diystyru a chadarnhawyd bod y prif ddulliau rheoli a ganlyn yn gweithredu'n effeithiol:

- Gwiriadau dilysu anfonebau gan y Cynorthwywyr Taliadau yn ystod neu yn dilyn y cyfnod sganio.
- Mwy o graffu gan yr Uwch Swyddog Taliadau a Chyflogres a'r Rheolwr Cyflogres a Thaliadau.
- Bod yn gyson wrth adolygu adroddiadau Taliadau Dyblyg a Phariadau Niwlog cyn talu.

Adolygwyd y cynnydd a wnaed o ran adennill y taliadau dyblyg a gafodd eu hadnabod yn ystod profion dadansoddi data blaenorol a nodwyd bod taliadau dyblyg gwerth £94k wedi'u hadennill a bod tua £60k yn weddill ac angen camau pellach. Bydd y Tîm Taliadau yn parhau i geisio adennill y taliadau dyblyg sy'n weddill pan fo llwyth gwaith y tîm yn caniatáu.

Bydd dadansoddiad data pellach yn cael ei gynnal ar y cyd â'r Tîm Taliadau ymhen 12 mis.

Cronfa Wirfoddol Ysgol Gynradd

Ymchwiliad (nid yw gradd sicrwydd yn berthnasol)	Argymhellion	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
	7	Cymedrol

Yn dilyn cais gan y Pennaeth, cynhaliwyd adolygiad gennym o weinyddu cronfa wirfoddol ysgol gynradd, gan nad oedd modd cyfrif am ryw faint o'r incwm.

Canfuom nad oedd incwm a gwariant arian parod wedi'u cyfrif amdanynt yn llawn ac yn briodol yn ystod y cyfnod dan sylw, gan nad oedd cofnod digidol cyflawn nac unrhyw gofnod amgen yn bodoli i dystiolaethu'r arian parod a dderbyniwyd, yr arian parod a wariwyd, na'r arian parod a gadwyd.

Ar sail yr adroddiadau a ddarparwyd i'r llywodraethwyr a'r cofnodion bancio oedd ar gael, mae swm bach o incwm arian parod heb ei gyfrif amdano. Mae absenoldeb cofnodion cyflawn yn golygu na ellir cadarnhau union faint y diffyg. Er y gallai rhywfaint o'r arian parod fod wedi'i ddefnyddio ar wariant ysgol dilys, ni ellid gwirio hyn yn ddigon cadarn oherwydd nad oedd derbynebaw, cysoniadau na chofnodion ategol wedi'u cadw'n gyson.

Roedd y gwendidau a nodwyd yn cynnwys gwahanu dyletswyddau'n annigonol, cadw cofnodion yn wael, cysoni annigonol, rheolaethau gwan dros arian parod a gedwid yn y sêff, defnyddio cardiau debyd personol ar gyfer pryniannau'r ysgol, a goruchwyliaeth gyfyngedig gan y llywodraethwyr. Roedd y gwendidau hyn yn peri risg uwch i'r gronfa o wallau, colled, gwariant heb awdurdod, a chamddefnyddio arian.

Y flaenoriaeth nawr yw sicrhau bod gwersi'n cael eu dysgu a bod yr ysgol yn rhoi rheolaethau cadarn ar waith dros holl incwm a gwariant y gronfa wirfoddol. Mae ein hadroddiad yn gwneud saith argymhelliad i wella gweinyddiaeth y gronfa wirfoddol, ac mae cymorth wedi'i gynnig i'r ysgol wrth symud ymlaen.

Cyllid Gofal Cymdeithasol Oedolion: Asesiadau Ariannol - Gofal Preswyl a Nyrsio (Adroddiad Dilynol Cyntaf)

Gwreiddiol (Mehefin 2025)			Adolygiad Dilynol Cyntaf (Gorffennaf 2026)		
Sicrwydd Cyfyngedig	Materion / Risgiau / Cyfleoedd		Sicrwydd Cyfyngedig	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol		0	Critigol
	2	Sylweddol		2	Sylweddol
	5	Cymedrol		3	Cymedrol

Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:

A yw rheolwyr wedi mynd i'r afael â'r 'Materion, Risgiau a Chyfleoedd' a godwyd yn yr adroddiad 'Sicrwydd Cyfyngedig' a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2024?

Mae cynnydd wedi cael ei wneud drwy ddarparu hyfforddiant, cryfhau trefniadau adolygu ac awdurdodi a gwella gwiriadau eiddo. Drwy newid y trefniadau ar gyfer talu cartrefi gofal preswyl fel eu bod yn derbyn taliadau gros yn hytrach na thaliadau net ar ôl didynnu cyfraniadau cleientiaid gellir cryfhau'r dull o reoli asesiadau ac adennill incwm ymhellach.

Mae risg sylweddol o hyd; ôl-groniad o ran asesiadau, achosion anghyflawn, anghysondeb o ran uwchgyfeirio, pwysau o ran capasiti ac oedi wrth adennill dyledion. Nid yw'r trefniadau'n ddigon cyson eto i'n galluogi i gynyddu'r raddfa sicrwydd ac felly mae'r raddfa **Sicrwydd Cyfyngedig** yn parhau mewn grym.

Bwriedir cynnal adolygiad dilynol pellach ym mis Rhagfyr 2026.

Mae'r Pennaeth Gwasanaeth a'r aelodau portffolio perthnasol wedi cael eu gwahodd i'r cyfarfod i drafod yr adroddiad a'r cynllun gweithredu.

Gwaith ar y Gweill

Mae'r gwaith canlynol ar y gweill ar hyn o bryd:

Maes	Rheswm dros yr Archwiliad	Cam
Rheoli Coed ym Meddiant y Cyngor	Blaenoriaeth Strategol Archwilio Mewnol 2026-27	Adroddiad drafft
Rheolaeth Ariannol mewn Ysgolion	Blaenoriaeth Strategol Archwilio Mewnol 2025-26	Gwaith Maes
Archwiliad TG: Rheoli Asedau Strategol TG	Cofrestr Risgiau Strategol (YM3)	Oedi
Rheoleiddio ac Economaidd	Ymchwiliad - ar gais y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151	Gwaith Maes
Cynllun Treth y Diwydiant Adeiladu	Blaenoriaeth Strategol Archwilio Mewnol 2026-27	Gwaith Maes
Diogelu mewn perthynas â Chludiant Ysgol	Ar gais Rheolwr Gwasanaeth (Diogelu ac Ansawdd Ymarfer)	Gwaith Maes
Digartrefedd a defnyddio llety dros dro	Blaenoriaeth Strategol Archwilio Mewnol 2026-27	Gwaith Maes
Monitro Parhaus - y Gyflogres	Blaenoriaeth Strategol Archwilio Mewnol 2026-27	Gwaith Maes
Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl	Trydydd Adolygiad Dilynol	Gwaith Maes
Cardiau Prynu corfforaethol	Blaenoriaeth Strategol Archwilio Mewnol 2026-27	Cwmpas wedi'i gytuno
Diogelu mewn perthynas â Chyrff Llywodraethu Ysgolion	Ar gais y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro	Pennu Cwmpas

Camau Gweithredu sy'n Weddill

Mae gwaith yn mynd rhagddo i gefnogi gwasanaethau i fynd i'r afael â'r holl 'Faterion, Risgiau a Chyfleoedd' a godwyd, a rhoi'r holl gamau gweithredu sy'n weddill ar waith.

Cyflwynir adroddiad ar wahân i'r cyfarfod hwn sy'n manylu ar y camau sy'n weddill.

Blaenoriaethau

Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig

Mae ein gwaith presennol i'w weld yn yr adran [Gwaith ar y Gweill](#) yn gynharach yn yr adroddiad. Mae'r gwaith o gyflawni'r Strategaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2026-27 yn mynd rhagddo'n dda.

Mae gwaith yn parhau ar Strategaeth Atal Twyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd 2025-2028.

Blaenoriaethau yn y Tymor Hwyr

Mae gofynion y safonau archwilio mewnol newydd, sef y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU, yn parhau i gael eu gweithredu.